

Co przyniósł mur?

Cel edukacyjny: Uczniowie, wykorzystując analizę zdjęcia i innych źródeł, zrozumieją, jak mogli mieszkańcy Berlina bezpośrednio postrzegać geopolityczne konsekwencje zimnej wojny w podzielonym mieście.

Słowa kluczowe: starcie bloku zachodniego i wschodniego, życie codzienne, historia w przestrzeni publicznej, ówczesne perspektywy, tworzymy

Praca z poszczególnymi slajdami:

Uwagi:

1 ANALIZA ZDJĘCIA (2 min.)

Oglądanie zdjęcia za pomocą lupy i czytanie opisu.

Opis zdjęcia przedstawia uczniom podstawowy kontekst zdjęcia.

2 OPIS ZDJĘCIA (3 min.)

Zaznaczanie ważnych elementów na zdjęciu oraz ich opis.

Uczniowie mogą opisywać postacie i ich zachowanie. Osoby po lewej stronie zdjęcia stoją na krzesłach, para pokazuje przez mur dzieci, grupa ludzi po prawej stronie patrzy na drugą stronę, można raczej przypuszczać, że za murem są ludzie. Uwagze uczniów nie musi umknąć fakt, że ściana jest budowana w sposób improwizowany i najprawdopodobniej w pośpiechu.

3 KONTEKSTUALIZACJA ZDJĘCIA (5 min.)

Zaznaczanie ważnych postaci i elementów zdjęcia i ich opis.

W galerii uczniowie mogą zobaczyć sytuację uchwyconą na zdjęciu głównym z większej odległości fotografa. Okładka magazynu Life pokazuje frustrację mieszkańców Berlina Zachodniego z sytuacji. Mapa podzielonych Niemiec z opisem kontekstualizującym sytuację geopolityczną. Wspomnienia Boba Diglana dookreślają, jak berlińczycy mogli bezpośrednio odbierać zbudowanie muru.

Nauczyciel może teraz albo w innym miejscu uzupełnić kluczowe informacje o zbudowaniu muru. Pod koniec II wojny światowej Niemcy zostały podzielone przez zwycięskich aliantów na strefy okupacyjne. Tak samo podzielony został Berlin. Ze strefy radzieckiej wraz ze wschodnią częścią Berlina powstała Niemiecka Republika Demokratyczna. Do strefy amerykańskiej, brytyjskiej i francuskiej (Berlin Zachodni) każdego dnia jednak napływało do 2000 uchodźców ze wschodu. W sumie od 1949 roku na Zachód wyjechało ich około 3 mln. W sierpniu 1961 roku rząd NRD postanowił otoczyć zachodnią część miasta nieprzekraczalnymi barierami, najpierw tylko z drutu kolczastego, później muru i paneli betonowych. Zdjęcie główne zostało zrobione w Berlinie Zachodnim.

4 SKALOWANIE WYRAZÓW KLUCZOWYCH (5 min.)

Maksymalizacja i minimalizacja wrażeń w oparciu o to, co prawdopodobnie odczuwali berlińczycy podczas budowy muru.

Nauczyciel może podkreślić punkt wyjścia, że myśli i doświadczenia osób na zdjęciu nie będą konieczne i prawdopodobnie nie będą też komentarzami politycznymi, ale raczej asocjacjami, które zdarzenie bezpośrednio

spowodowało (np. w przypadku osób pokazujących niemowlęta, to mogła być obawa, czy je wkrótce zobaczą dziadkowie lub krewni z drugiej strony).

Nauczyciel może jasno stwierdzić, że decydująca nie jest tu perspektywa obywateli ani zachodniej, ani wschodniej części miasta, ale mieszkańców Berlina jako takich. Chociaż perspektywy pod pewnymi względami musiały być różne, a nauczyciel może ten fakt oczywiście tematyzować.

5 INTERPRETACJA ŹRÓDEŁ (10 min.)

Uczniowie na podstawie wcześniejszej analizy zdjęć i innych źródeł odpowiadają do pól tekstowych na pytania: ? Co podział Berlina mógł oznaczać dla mieszkańców miasta? W odpowiedzi uzasadnij swój wybór z poprzedniego slajdu: ? Wyobraź sobie, że miałbyś/miałabyś możliwość spotkać się dziś z ludźmi ze zdjęcia, którzy w tym czasie byli dziećmi. O co byś ich zapytał/zapytała?

Za doskonałą odpowiedź można uznać taką, w której uczniowie pokazują, że berlińczycy mogli doświadczyć wszystkich odczuć z zestawienia na poprzednim slajdzie, ewent. dlaczego uważają powody, które podkreślili, za przeważające.

Drugie pytanie otwiera przestrzeń do dalszych rozważań uczniów nad przyczynami wydarzeń politycznych i ich konsekwencjami dla codziennego życia ludzi.

Kolejne możliwości wykorzystania na lekcji:

- Nauczyciel może zachęcić uczniów do wyszukania aktualnego zdjęcia ulicy według jej nazwy i spróbować zlokalizować ją przy pomocy Google Maps. Nie uda im się to, bo domy zostały wyburzone, a wolna przestrzeń wykorzystana do nowej zabudowy mieszkaniowej. Istotna zmiana w rejonie Bernauer StraÙe budzi jednak ciekawość i otwiera pytania, kiedy mur został usunięty, a miasto zjednoczone, czy rozdzielenie miasta jest nadal żywe i w jaki sposób wpływa na życie miejscowej ludności.
- Dzięki Google Maps można również znaleźć obiekty będące częścią Miejsca Pamięci Muru Berlińskiego: obok Ośrodka Dokumentacji, Kaplicy Pojednania i Okna Pamięci z portretami ofiar można zobaczyć także resztki systemu granicznego.